

Innspill om kultur, idrett, fritid og aktivitet – fra SAFO

SAFO er en paraplyorganisasjon for Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB). Vår felles visjon er likeverd og likestilling for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Organisasjonene samarbeider om å gjøre FN-konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) til en realitet i Norge. En viktig forutsetning for dette er at CRPD inkluderes i menneskerettsloven.

SAFO sine forslag til tiltak knyttet til kultur, fritid og idrett:

- ***Tidsfrister for universell utforming av alle kultur og idrettsbygg og anlegg settes til 2035***
- ***Øremerking av midler til inkludering i idrett, aktivitet og kulturlivet generelt for å bidra til mer inkluderende holdninger, handlinger, tiltak og praksis***
- ***Lovfeste og utvide den kommunale ordningen med ledsagerbevis på arrangementer, attraksjoner og offentlig transport***
- ***Sikre nødvendig fleksibilitet i ledsagerordninger knyttet til idrett, slik at støttekontakten/ledsageren kan bidra med nødvendig assistanse i den aktuelle idretten.***
- ***Øke tilgjengeligheten til TV-programmer, filmer og ulike kultur- og idrettsarrangementer gjennom teksting, tegnspråktolking og bedre tilrettelegging av lyd***
- ***Lovfeste en BPA-ordning som sikrer muligheten ikke bare til å overleve, men til å leve. BPA må kunne benyttes til kultur- og fritidstilbud***
- ***Aktivitetshjelpemidler må være tilgjengelig uten egenandel for alle, uansett alder. Rammebeløpet må økes, slik at man ikke risikerer at potten er tom, halvveis inn i året.***
- ***Sikre nødvendig transport knyttet til Aktivitet, idrett og kulturtilbud og aktiviteter***

CRPD utdyper om funksjonshemmedes menneskerettigheter at mennesker har rett til å delta i kulturlivet, i fritids- fornøyles- og idrettsaktiviteter på lik linje med andre. Det konkretiseres at for å sikre målsetningen, skal det treffes hensiktsmessige tiltak i form av tilgang i tilgjengelige formater, samme tilgang til steder for kultur, fritid, idrett og aktivitet, samme muligheter til å utvikle og utnytte kreative, kunstneriske og intellektuelle evner, og til å utvikle og delta i fritids- og idrettsaktiviteter.

Barrierer stenger ute

I Alternativ-rapporten fra Sivilt samfunn om CRPD¹ konkretiseres ekskluderende mekanismer for deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, underholdning idrett.

Barrierer i form av manglende fysisk tilgjengelighet, økonomiske og menneskelige ressurser, transport og mangel på informasjon, hindrer funksjonshemmede å delta i kultur, fornøyleser, friluftsliv og idrett.² Barrierene er også sosiale, som undervurdering av mestringssevne, kompetanse og

¹ https://ffo.no/globalassets/rapporter/210x260_alternativrapporten-norsk.enkels.pdf

² 283 Ibid. Se også Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet:

www.bufdir.no/en/Statistikk_og_analyse/Nedsatt_funksjonsevne/Deltakelse_og_fritid/Idrett_fysisk_aktivitet_og_kultur/

fordommer i omgivelsene. Det er ikke tolk på teater og andre offentlige arrangementer. Personer som bruker rullestol, får ikke sitte sammen med familie og venner på arrangementer fordi det ikke er mulig å bestille billetter sammen. De henvises ofte til egen inngang og egne plasser³.⁴

Funksjonshemmede er underrepresentert i aktivitet, idrett og kulturliv. Barrierene er mange, og er egnet til å både stenge ute, og skremme funksjonshemmede fra å delta. Kultur, aktivitet og idrett er positivt for psykisk og fysisk individuell helse, og i et folkehelseperspektiv. Investeringer i Kultur, idrett og aktivitet fremmer livsglede, mestring og gir helsegevinst.

For mange funksjonshemmede er deltakelse i kultur, fritid og idrett også begrenset av mer praktiske hindringer. Manglende universell utforming og holdninger stenger ute, men det gjør også utfordringer knyttet til mangelfull tilgang på støttekontakt/ ledsager, på manglende rett til ledsagerbevis, utfordringer med transport til kultur, fritid og idrettsaktiviteter, mangel på nødvendig BPA i fritid, idrett, aktivitet og kultur og for personer over 26 år er begrensningene i rammen for aktivitetshjelpemidler, og egenandeler også en barriere.

Forskningen er tydelig på at å delta i fritidsaktiviteter styrker barnets egenutvikling og selvfølelse og forebygger utenforskap, isolasjon og helserelevante utfordringer. «Det antas videre at det å delta i ulike former for aktiviteter under oppveksten har betydning for barn og unges forutsetninger for å klare seg godt i utdanningssystemet og deretter i arbeidslivet.»⁵⁶

Også i Redd Barna sin rapport «Fritid for alle – uten fordommer» problematiseres hvordan funksjonshemmede barn og unge stenges ute fra kultur, fritid og aktivitet både på grunn av utilgjengelige omgivelser, men ikke minst ekskluderende holdninger.

Deltakelse krever tiltak på flere nivå, og fra flere sektorer

I rapporten fra Redd Barna, konkretiseres 5 tips som kan bidra til å sikre barn og unges rett til lek og fritid:

- **Ikke diskriminere barn:** Mangel på kunnskap kan bidra til diskriminering og forskjellsbehandling. Det er viktig å finne frem til hvem barna er, og hva de trenger for å delta.
- **Lytt til barn og unge:** Når barn og unge får være med å identifisere utfordringer og løsninger, kan man sammen utvikle treffsikre og bærekraftige tiltak.
- **Lage en handlingsplan for inkluderende fritid:** Konkretisering og forankring i planer med tiltak kan bidra til kommunal bevisstgjøring og aktiv handling
- **Sørge for at informasjon og aktiviteter er universelt utformet:** Universell utforming er en forutsetning for likestilt deltakelse i kultur og idrett.

³ 284 Erfaringsbasert kunnskap fra funksjonshemmedes organisasjoner.

⁴ https://ffo.no/globalassets/rapporter/210x260_alternativrapporten-norsk.enkels.pdf - side 44

⁵ Fløtten og Nielsen (2020): Barnefattigdom – en kunnskapsoppsummering, i Like muligheter i oppveksten. Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020 – 2023)

⁶ https://www.reddbarna.no/content/uploads/2021/06/ReddBarna_fritid_for_alle_2021.pdf - side 7

- **Tilpass transporttilbudet til barns behov:** Offentlig transport må være tilgjengelig og tilrettelagt for barns fritid. Kommunen bør kartlegge og utvikle transport basert på barn og unges behov, som er universelt utformet og tilpasset ulike funksjonsevner.

Disse tiltakene er vesentlige og viktige, og også mer lavterskel enn andre og mer krevende tiltak. Men barrierene er også til stede på grunn av en i mange kommuner har utilstrekkelig BPA-ordning, hvor deltakelse i aktivitet, fritid, kultur og idrett ikke inkluderes. Barrierene er til stede fordi flere funksjonshemmede, særlig mennesker med utviklingshemming mangler elektronisk ID, og følgelig i en rekke sammenhenger stenges ute fra å delta i kultur- og idrettsarrangementer og aktiviteter. Støttekontakter/ledsagerordninger er heller ikke fleksible eller omfattende nok for å sikre like muligheter, og transportordningene og mulighetene begrensete. Likestilte muligheter i idrett, aktivitet og kultur innebærer likestilt tilgang, med universell utforming, tilrettelegging og gode holdninger i idretten, men det forutsetter også god og fleksibel tilgang til assistanse, hjelpemidler, og nødvendig transport. Alt må på plass.

SAFO ønsker å jobbe sammen med Idrettsnorge og Norges Idrettsforbund

Alle, inklusive funksjonshemmede, skal være en likestilt del av fellesskapet i idrett og kulturliv. SAFO ønsker ikke at idrett, aktivitet og deltakelse i kulturlivet skal skje gjennom særtiltak for funksjonshemmede, men der funksjonshemmede er en del av det ordinære fellesskapet.

Sammen med SAFO, Norges Handikapforbund, Norges Blindforbund, FFO og Unge Funksjonshemmede, rettet vi en henvendelse til Idrettstinget i høst, om en «tydelig satsning for likestilling og økt prioritering av paraidretten i fremtiden». Idrettstinget (16. og 17. oktober 21), vedtok å utrede om Norge skal søke om å få tildelt Special Olympics vinter innen 2033. I tillegg vedtok tinget at det skal lages en handlingsplan for hvordan enda flere med utviklingshemmede skal få delta i idretten tilrettelagt i sitt idrettslag.

Norges Idrettsforbund har nå presentert sin strategi «En idrett – Like muligheter». Syv satsingsområder er fokusert, og NIF kaller selv sin strategi for et paradigmeskifte i idrettsnorge. Både toppidrett og breddeidrett er fokusert, og aktivitetshjelpemidler, ledsagerordninger og tolk er inkludert i strategien.

I SAFO er vi fornøyd med at en strategi nå er lansert, men er allikevel bevisst på at dette kun er et skritt i riktig retning. I alt for stor grad ekskluderes funksjonshemmede fra all-idretten, og stimuleringsmidlene blir ikke alltid benyttet til beste for inkludering og fellesskap for alle.

Problemstillingen gjelder ikke bare for idretten spesielt, men for all idrett og kulturliv. Fine ord er ikke en garanti for praktisk handling, og funksjonshemmede stenges ute både på grunn av fysiske hindringer i sine omgivelser og manglende satsning på inkludering, og fokus på spesielle tiltak.

I SAFO ønsker vi også mer øremerking for i større grad å bidra til at idrett- og kulturlivet styres mot inkluderende holdninger, tiltak og praksis. Idrettsnorge er selv oppmerksomme på at inkludering og aktivt arbeid for å prioritere målgruppen varierer i idrettsnorge⁷.

For å stimulere til dette, mener vi at øremerking av oppstartsmidler som skal bidra til inkludering i idretts- og kulturliv vil være et godt bidrag. I prosessen for å utforme et slikt tiltak, ser vi det som en ubetinget fordel at funksjonshemmedes organisasjoner inkluderes.

---

⁷ <https://www.bhss.no/media/3582/oe-rapport-2020-57-idrett-for-mennesker-med-funksjonsnedsettelse.pdf>
- side 39